

Rechnitzer János **Comitatus, a lázmérő!**

A rendszerváltozás hajnalán született meg a COMITATUS Önkormányzati Szemle, stílusosan nem a fővárosban, hanem Veszprémben, egy aktív, frissen alakult megyei önkormányzat gondozásában. A 30 év gyorsan eltelt, a 238 számban több ezer tanulmány, cikk, ismertető, bemutatkozás és sok más jelent meg az önkormányzati rendszer működéséről, gondjairól, aktuális állapotáról.

1991- 2011 (ettől az évtől indul el a számozása a periodikának) között havi rendszerességgel jelent meg, majd 2012-től egyre gyéribben, s az elmúlt években volt, hogy csak a tavaszi-nyári és őszi-téli összevont számokat adta ki a lap tulajdonos egyesület. A 238 számban több ezer közlemény adott helyet a témához kapcsolódó elméletek, elemzések közvetítésének, kutatóintézetek eredményeinek közlésének, gyakorlati szakemberek, az önkormányzati rendszer napi művelői értékeléseinek, vagy éppen doktoranduszok, pályájuk kezdetén állók első, induló közleményeinek.

A folyóiratban végig követhetjük a magyar önkormányzati rendszer történetét a kezdetektől napjainkig. Izgalmas és lendületes pályát írt le a demokrácia alap intézményrendszere. Hiszen a kezdeti lelkesedéstől, az alakulás kísérletező próbálkozásaitól a kiépülés gyötrelmes, de egyben nagyszerű próbálkozásain át, az együttműködések különféle, alulról, majd a kormányzati ösztönzésekkel erősíteni szándékozó botlásain és eredményein át, megismerhetjük a gazdasági, egyben társadalmi válság hatásait és végül az elmúlt 10 esztendő központosításának szomorú, de valós történetét.

Az első időben a területi önkormányzatokra fókuszáló Comitatus egyre nyitottabb lett, fokozatosan befogadta a helyi közösségeket gondozó intézményrendszer bemutatását és értékelését, így vált aztán az önkormányzatiság szakmai, de egyben tudományos fellegrárává. Cikkek sokaságában olvashattunk eseteket, kiváló személyiségek életpályáját, a helyi és térségi politikusok elgondolásait, gyakran töprengéseit az intézményrendszer akkori jelenéről, fejlődési sajátosságairól, a működés ellentmondásairól, s talán ritkábban sikereiről.

Számomra két nagy tanulságot nyújtott a folyóirat gyakori böngészgetése. Az egyik, hogy a hazai modernizáció lázmérője az önkormányzati rendszer volt és vélhetően marad a jövőben is. Ezen a politikai, gazdasági és társadalmi alrendszeren lehet lemérni, meglátni, hogy mennyiben sikeres, progresszív a demokrácia kiépülése, pontosabban szétterülése, beépülése a magyar intézményrendszerbe, de egyben az emberekbe, közösségekbe és ezáltal a hétköznapjaink valóságába. Mind felülről az aktuális hatalom, kormányzat dimenziójából, mind alulról a lakosság, annak közösségei vonatkozásában az önkormányzati rendszeren lehet

fogni, tapasztalni azt, hogy képesek vagyunk-e kiépíteni, majd stabilizálni és fokozatosan fejleszteni a helyi és részben a területi közösségek, egyre tartozó terek, helyek, falvak és városok rendszereit. Megadva nekik az önállóság, a szabad működés, fejlődés és fejlesztés lehetőségeit. Az aktuális hatalom/kormányzat képes volt-e segíteni, kiépíteni és stabilizálni a demokrácia, s egyben a modernizáció ezen bástyáját, ami az emberek, a lakosok számára közvetlenül, nap, mint nap elérhető, tapasztalható és befogható.

A Comitatus, mint hőmérő jelezte, hogy a lázas állapot mikor és milyen magas volt az elmúlt harminc esztendőben. A próbálkozások dicséretes megrendülésétől kezdve az intézményrendszer alakításának parázs vitájáig, a különféle szintű kezdeményezések, azokat megjelenítő funkciók, források, szervezetek és sok mások alakítását, majd a centralizáció visszafogottabb leírásáig, láthatjuk a hazai világ megújításának nagy próbálkozásait. Nem állítom, hogy az önkormányzatiság, mint modernizáció jelzőrendszere egyértelműen sikertelen volt a rendszerváltástól napjainkig, de nem volt sikeresnek tekinthető sem. Sok energiát elpazaroltunk a különféle megújítási kísérletekre, próbálkozásokra. Ezeknek valamicske nyomai maradtak, építő kövei lettek a hol erősnek tűnő lokális és térségi közösségi szerveződésen, hol meg azok funkcióinak leépítésének. Az önkormányzati szerepkörök folyamatos átalakítása, gazdasági helyzetük gyengítése, a különféle szintek egymásnak feszítése igenis erősítette az alrendszer működését, s a fennmaradás, de a megújítás igényét is.

A másik tanulság számomra a jövő kezelése. A sok-sok cikk, tanulmány, helyzetelemzés, szervezet és személyiség bemutatása nagyszerű olvasmányai mellett kevés információra akadtam a jövőről, ennek az önkormányzatok a lehetséges jövőképeiről. Pontosabban megváltozott körülményekre való reagálásáról, az alkalmazkodás és az alakítás irányairól, esetleges aktivitásairól, kezdeményezéseiről.

Mire gondolok itt? A digitalizáció a hétköznapiak valósága, a klímaváltozás elkerülhetetlen, Európa nem szigetek halmaza, hanem egy nagy közösség, amiben a lokális és területi egységek meghatározó feladata, tennivalója van és lesz, a települések átrendeződése egyre látványosabb, leépülő terek garmadája mellett egy-egy térség, azok központjai erős és tartós szívást gyakorolnak a népességre, s ezzel a klasszikus funkciók alakítására. A fogyasztásnak új terei alakulnak ki, a lokális és területi társadalmak átalakulása látványos, az infrastruktúra új értelmezést nyer, a közösségi szolgáltatások hagyományos rendszerei felbomlanak és új, más intézményi kereteket kívánó szolgáltatások megjelenésével kell számolni. Nem beszélve a közösségek aktivitásáról, az lakosok véleményének szükségszerűbb beépítéséről a döntésekbe, vagy éppen a tájékoztatás formális rendszereinek kimerüléséről és a social media villámgyors terjedéséről.

Többet kell gondolkodnunk a jövőről, az önkormányzati rendszer megújításának alternatíváiról. Véleményem szerint nem léphetünk vissza ugyan abba a

folyóba! Nem a rendszerváltozás kori idők bájos vízióit, vagy a bizonytalan stabilitásnak vélt időszak esetleges eredményeit kell visszaidézni, és persze nem az újbóli központosítási időszak funkció, forrás, szervezet, szabályozatlan szabályozás modelljeinek kiigazítását a lehetséges megújítási irány. A folyóirat akkor tudja folytatni missziós szolgálatát, ha éppen a jövőhöz, a modernizáció szükség-szerű új szakaszához nyújt elméleteket, elemzéseket, információkat, modelleket, példákat, s ha az azokat megvalósító személyiségeket is bemutatja.

Ehhez kívánok a Comitatusnak sikeres további éveket!